

УДК 08:37 (477)
Б 39

Б 39 Безперервна освіта як пріоритетний напрямок підвищення професійної компетентності фахівців (м. Тернопіль, Україна, 16 грудня 2021 року). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, А. Janowski, Ф. І. Полянський, Г. І. Герасимчук, Н. Б. Стрийвус. Тернопіль: ТОКІППО, 2021. 437 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Безперервна освіта як пріоритетний напрямок підвищення професійної компетентності фахівців», проведеної на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 16 грудня 2021 р.

Усі матеріали збірника подаються у редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 7 від 28 грудня 2021 р.)*

УДК 08: 37 (477)

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2021

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК
ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК
ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ**

16 грудня 2021 року

підходів до проблеми професійного вигорання.....	с.273
<i>Мельничук Р. А.</i> Організаційні засади роботи асистента вчителя в інклюзивному класі.....	с.278
<i>Наумович Я. Я., Сеньовська Н. Л.</i> Мотиви навчання учнів і як їх змінити (на матеріалі емпіричного дослідження).....	с.282
<i>Нелін Є. В.</i> Феномени трансферу і контртрансферу в сучасній психоаналітичній педагогіці.....	с.286
<i>Онофрійчук Л. О.</i> Прояви емоційного виснаження у майбутніх фахівців дошкільної освіти.....	с.291
<i>Островська М. Я.</i> Особливості компетентнісної підготовки майбутніх учителів початкової школи у контексті ЄВО.....	с.296
<i>Островський О. О.</i> Фахова підготовка майбутніх учителів української мови і літератури до професійної діяльності в міжкультурному освітньому середовищі.....	с.301
<i>Павлик Л. В.</i> Як досягти успіху шкільному клубу соціального підприємництва.....	с.306
<i>Пітулей В. В.</i> Підвищення педагогічної майстерності викладача шляхом самоосвіти.....	с.310
<i>Позднякова О. В., Мкртічян О. А.</i> Професійний розвиток вихователів у контексті формування емоційного інтелекту дошкільнят.....	с.313
<i>Позняк Т. В., Вольнова Л. М.</i> Особливості впровадження формувального оцінювання серед учнів в умовах Нової української школи.....	с.316
<i>Політова О. А.</i> Підготовка незалежних фахівців для акредитаційної експертизи освітньо-професійної програми фахової перед вищої освіти: з сучасного досвіду.....	с.320
<i>Поліщук В. М.</i> Безперервна освіта у закладах вищої освіти: галузеві психологічні методологами.....	с.324
<i>Поторась О. В., Білан А. Ю., Мельничук М. М.</i> Поводження з побутовими відходами у Львівській області.....	с.329
<i>Поторась О. В., Поручинський В. І.</i> Зовнішня торгівля послугами Волинської області у 2020 році.....	с.332
<i>Пуйо О. І.</i> Вплив педагога на збереження ментального здоров'я дітей дошкільного віку.....	с.336
<i>Равлюк Л. Р.</i> Духовно-просвітницька діяльність Омеляна Поповича (присвячено 165-ій річниці від дня народження).....	с.339
<i>Решетова К. О., Грибенко О. М.</i> Становлення та структура органів виконавчої влади в українській державі (квітень – грудень 1918 р.): історичний аспект.....	с.345
<i>Сакалюк О. П., Слабко В. М.</i> Сучасні інноваційні технології освіти дорослих.....	с.348
<i>Самойленко Д. О.</i> Транслінгвізм як філософський феномен.....	с.351
<i>Сергійко С. О., Грибенко О. М.</i> Місцеві органи самоврядування в	

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 21.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 03.12.2021).
2. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 р. № 2745-VIII. Дата оновлення: 02.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
3. Реєстр виданих сертифікатів про участь в онлайн-семінарі з підготовки експертів з акредитації / Державна освітня установа «Навчально-методичний центр з питань якості освіти». URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/e/2PACX-1vQms0Xuhf5VPr_fdeOlpS7vSyQiw_kUfmIyaZsoorgcv8cezINnofPie0NGS6tJmeLSwYXzao2nxwwR/pubhtml (дата звернення 03.12.2021).

УДК 378.14:37.017

Поліщук Валерій Миколайович,
доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології особистості
та соціальних практик Київського
університету імені Бориса Грінченка,
Заслужений працівник освіти України, м.
Київ

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ГАЛУЗЕВІ ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДОЛОГЕМИ

Актуальність проблеми. «Безперервна освіта» як феномен для будь-якого професійного напрямку буде недосконалою, якщо її зміст не передбачатиме гуманітарної складової (передовсім – психологічної підготовки). Базові аргументи (інформаційний зріз): 1. Стрімка суспільна глобалізація з її сприятливими (приклад: зростання можливостей для пізнання довкілля та самопізнання стимулює реальне чи потенційне прогресування свого особистісно-професійного розвитку) та несприятливими ознаками (приклади: відчуженість, індивідуалізм, корисливість, меркантильність, егоїзм) демонструє у повсякденні людини завершену поляризацію недосконалих взаємин, що виявляється одночасно у збідненому чи інтенсивному спілкуванні, конкурентному чи примітивному обміні різноплановою інформацією тощо. 2. Такі взаємини додатково ускладнюються через незнання і навіть ігнорування індивідуальної багатовекторної природи психіки (психічні стани; сенсорна, когнітивна і емоційно-вольова сфери; індивідуальна типологія), тобто процес

безперервної освіти уже попередньо неможливий без дедалі зростаючої функціональної ролі «суб'єктивного фактора» (людини) як провідного гаранта внутрішньої та зовнішньої безпеки техногенного життєвого простору.

Виклад матеріалу (методологеми, або пізнавальні концепти: інформаційний зріз) [2-3]. У ХХІ ст. парадигма психологічної науки, як вагомий освітній чинник підвищення продуктивності праці, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я громадян, зрештою – безпеки держави має одночасно сконцентрувати і розв'язати актуальні *цільові освітні перспективи, або пошукові стратегії*, спрямовані зокрема на вивчення *вікового розвитку* людини (приклади: розроблення інтегративних теорій розвитку через синтез вагомих концептуальних вітчизняних і західноєвропейських здобутків та актуального освітнього запиту на психологію вікового розвитку; системне теоретико-емпіричне вивчення психології дорослості, яка залишається малодослідженою порівняно з попередніми віковими інтервалами). На практиці це означає, що ефективність безперервного освітнього процесу залежить, як мінімум, від наступних умов: 1) загальновідомої настанови про «врахування вікових та індивідуальних особливостей суб'єктів освітніх взаємин», але не в декларативному розумінні, а в доказовому встановленні їхньої «вікової адреси» у системі життєвого шляху, а, значить, використанні психологічного змісту основних новоутворень для розвитку і саморозвитку; 2) впровадження психологічних основ розвивального навчання, яке у вищій школі знаходиться у стійкому оберненому взаємозв'язку з процесом девальвації освітніх цінностей через знецінення ідеальних типологічних професійних зразків. 2. Необхідними рейтинговими компонентами психологічної підготовки фахівців (інтелектуальна готовність, соціально-психологічна, емоційно-вольова, особистісна) до інтенсивної продуктивної безперервної освіти, самоосвіти у ракурсі професійної діяльності є інформаційний масив із 1) загальної психології та психології особистості; 2) вікової, педагогічної, диференційної, соціальної психології, історії психології, експериментальної психології, психодіагностики

і, насамкінець; 3) інших галузей психологічного знання, вибір яких у закладах вищої освіти визначається фаховою специфікою. 3. Вагомим бар'єром для ефективної безперервної освіти є зокрема директивне освітнє управління, яке жорстко регламентує професійну діяльність науково-педагогічних працівників, заклопотаних, як наслідок, не стільки якісною організацією і результативністю навчального процесу, скільки особистими переживаннями типу «аби чогось не трапилося» на зразок Чеховського «Белкіна». Живодайна організаційна і соціально-психологічна основа для розквіту у новітніх булгаковських «Шарікових» «вождізму», неприхованого службового свавілля, «наукового всезнайства» («псевдознайства»), прогресування примітивізму мислення і поведінки, абсолютизації часто сумнівних форм і методів професійної діяльності апріорі унеможлиблює реалії і перспективи розвивального навчання, спрямованого на формування громадянського вільнодумства, усвідомлене особистісно-професійне становлення і саморозвиток. 4. Прогресуюче професійне зростання викладачів, як суб'єктів надання освітніх послуг, відбувається завдяки 1) їхній *професійній свободі навчання* (самостійний вибір форм і методів навчання, які результативно задовольняють усіх суб'єктів навчання), а не через «директивні вказівки», спрямовані більше на процесуальне та деклараційне впорядкування навчальних взаємин, і 2) *самоосвіті* (творчий вияв професійних компетенцій у *конкретних* наукових галузях, до яких мається найбільший викладацький і дослідницький хист, наприклад: вікова психологія чи соціальна психологія, загальна психологія чи педагогічна психологія тощо, а також ймовірність максимальної професійної самореалізації). Ймовірно, одним з оцінювальних суджень про якість освіти могло б стати знамените кредо канцлера О. Ш. Бісмарка у XIX ст.: «Дайте мені 10000 учителів початкових класів – і я створю велику Німеччину!». Згодом, диктуючи переможеній Франції умови капітуляції (1871 р.), він заявив: «Панове французи! Вас перемогла не німецька армія, вас переміг німецький учитель» [2, с. 102]. 5. Прогресуюче професійне зростання студентів відбувається завдяки

1) їхній *навчально-професійній свободі учіння* (системна реальна, а не лише задекларована, можливість самостійного вибору навчальних дисциплін; самостійне навчально-наукове гуртування передусім навколо тих викладачів, які вже мають або створюють власні наукові школи чи лабораторії), а не через *«командний розподіл»* своїх персоналій між ними, і 2) *самоосвіті* (необхідні знання зокрема про особливості власного розвитку забезпечуються динамічною контактністю з *конкретними* викладачами у їхньому тематичному профільному навчально-науковому полі на основі власного вибору). 6. Домінування діалогічної, а не монологічної взаємодії у системі «викладач – студент», спрямованої на виявлення професійно-мотивованих студентів та їхніх навчальних запитів і проблем (необхідно позбутися стереотипних уявлень про *навчання усіх студентів* як «соціального відлуння» радянської вищої освіти, оскільки навчально-професійна ситуація розвивального навчання адресована студентам із сформованою чи принаймні започаткованою професійною мотивацією, а не тим, для яких перебування в студентстві є різновариантною випадковістю з тенденцією навіть відвертої неспроможності до інтенсивної навчальної діяльності). 7. Жорстка освітня конкуренція як «ідеологічний» компонент безперервного навчання у контексті пошуку новітніх професійних технологій неминуче формує аналогічні (жорсткі) освітні настанови (приклади: фокусування фізичних та інтелектуальних ресурсів викладачів лише на навчальних домаганнях професійно-мотивованих студентів для мобілізації у них аналогічного потенціалу, тобто відхід від застарілого, але «живучого», принципу «навчати всіх і вся»; особиста мобільність, або можливість результативного методичного комбінування теоретико-практичного резерву навчального процесу, зміст якого виходить за межі попередньо спланованого навчального «сценарію» лекцій, практичних занять тощо; компетентність, яка виявляється у поєднанні смислів «своїї» навчальної дисципліни з обізнаністю передусім у суміжних галузях наукового знання (приклад: «психологія – філософія, історія, література, соціологія, педагогіка...»), тобто йдеться про

сумісність фахового і нефахового знання разом із елементарним пізнанням природи психічного; відновлення з історичного минулого часто напівзабутих дидактичних принципів, неприйнятних для авторитарних навчальних систем (йдеться зокрема про наукові уявлення Л. В. Занкова: провідна роль теоретичних знань у навчанні, високий темп навчальних занять, складність матеріалу) [1; 3].

Висновки. 1. Успішність будь-якої професійної діяльності через пізнавальну призму безперервної освіти визначається не лише рівнем академічної підготовки людини (знання, уміння й навички), а також реальними і потенційними можливостями пізнання власного розвитку, масштабною орієнтацією у механізмах вікової та індивідуальної взаємодії інших людей та окремих соціальних груп (сім'я, ровесники, різновікові чи одновікові групи, професійні групи тощо). 2. Якість безперервної освіти – це не лише відповідне тематичне планування і засоби досягнення поставленої мети. Це також 1) формування у фаховому середовищі світоглядного спротиву спрощеним теоретичним знанням, споглядальним тлумаченням психологічних особливостей людини на основі власного суб'єктивного досвіду у поєднанні з відсутністю вагомих експериментальних доказів, 2) світоглядне несприйняття розповсюдженого з початком ХХІ ст. у системі освіти тенденції «зниження теоретичної або фундаментальної підготовки» через пропагування «професійного прагматизму», який у будь-якій спеціальності найчастіше не виходить за межі аудиторної «педагогіки фокусу», відриваючи майбутнього фахівця від соціальних реалій, 3) неприпустимість штучного дроблення галузевих знань і такого ж виокремлення «навчальних дисциплін», які заздалегідь приречені на взаємне інформаційне дублювання тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи. К. : ТОВ «Філ-студія», 2006. 320 с.

2. Поліщук В. М. Психологія повсякдення: реальність і міфи. Суми : Університетська книга, 2019. 148 с.
3. Поліщук В. М. Розвивальне навчання у вищій школі: вихідні пізнавальні принципи. 2018. № 4. С. 58–69.

УДК 911

Поторась Олег Володимирович,
магістр географічного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки, м. Луцьк;

Білан Анастасія Юрївна,
бакалавр географічного факультету
Волинського національного університету
імені Лесі Українки, м. Луцьк;

Мельнійчук Михайло Михайлович,
кандидат географічних наук, доцент
кафедри фізичної географії географічного
факультету Волинського національного
університету імені Лесі Українки,
м. Луцьк

ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У Львівській області, станом на сьогодні, відбувається збільшення кількості відходів у різних галузях життєдіяльності людини. Це спричиняє збільшення площ вже існуючих сміттєзвалищ та утворення нових.

Для переробки відходів не достатньо ресурсів і відповідного устаткування, тому спостерігаються низькі показники використання побутових відходів як вторинної сировини. Захоронення та утилізація відходів відбувається не належним чином із порушеннями екологічних норм через відсутність відповідної інфраструктури, що негативно впливає на екологію та здоров'я людини.

У Львівській області у 2020 р. утворено близько 700 тис. тонн побутових відходів, які захоронені на місцевих полігонах (табл.1). У процесі економічної діяльності підприємств та організацій утворено 1925,5 тис. т відходів (89,2% від утворених), у домогосподарствах – 234,2 тис. т (10,8%) [1].